

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 173/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Jánom Legerským, Nám. sv. Anny 25, Trenčín, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/73/2021 z 26. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. februára 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6Cdo/73/2021 z 26. októbra 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Okresný súd Trenčín (ďalej len „okresný súd“) v poradí druhým rozsudkom č. k. 12C/128/2010-489 zo 14. novembra 2018 zamietol žalobu pôvodného žalobcu [REDACTED], zomrelého [REDACTED], ktorou sa domáhal zrušenia v žalobe bližšie špecifikovaných parciel, nahradenia doterajších parciel novými parcelami a určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Súčasne rozhodol o trovách konania. Dôvodom zamietnutia žaloby bola skutočnosť, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal, ktorých pozemkov označených v súlade s katastrálnym zákonom by mal byť vlastníkom. Súd žalobcu vyzval na predloženie identifikácie parciel formou súkromného znaleckého posudku na pojednávaní 13. februára 2017 a ani po uplynutí 1 a pol roka ju nepredložil. Zároveň žalobcu poučil,

že vlastnícke práva sa nepremlčujú, a tak si žalobca môže podať novú žalobu na súde, keď bude mať k dispozícii všetky listiny požadované katastrálnym zákonom.

3. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 27Co/71/2020 z 25. novembra 2020 na odvolanie sťažovateľiek (ako právnych nástupkýň pôvodného žalobcu) potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie a rozhodol o trovách odvolacieho konania. V dôvodoch rozhodnutia uviedol, že pôvodný žalobca predložil do odvolacieho konania doklady (geometrické plány, identifikáciu parciel, pozemnostný hárok, fotografie), čím rozšíril svoje odvolanie o dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. g) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), avšak išlo o procesne neprípustný úkon, na ktorý neprihliadal, keďže ho pôvodný žalobca uplatnil po uplynutí odvolacej lehoty. K odvolacej námietke týkajúcej sa nesprávneho postupu okresného súdu, ktorý údajne nekonal v intenciách právnych záverov vyplývajúcich z predošlého zrušujúceho rozhodnutia odvolacieho súdu, uviedol, že okresný súd v ďalšom konaní postupoval v zmysle procesnoprávnej úpravy, ktorá vstúpila do účinnosti 1. júla 2016 (Civilný sporový poriadok) ktorá sa mala v zmysle § 470 ods. 1 CSP použiť i na konania začaté pred dňom nadobudnutia jej účinnosti. Základným princípom novej procesnoprávnej úpravy je princíp procesnej zodpovednosti strany sporu, a preto okresný súd správne vyžadoval od pôvodného žalobcu preukázanie žalovaného nároku, označenie a predloženie rozhodujúcich dôkazov. Súkromný znalecký posudok však pôvodný žalobca nepredložil ani napriek výzve súdu a ním poskytnutej lehote.

4. Proti rozsudku krajského súdu sťažovateľky podali dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f) CSP. Namietali, že krajský súd sa vôbec nezaoberal podstatou odvolacích námietok pôvodného žalobcu týkajúcich sa nesprávneho postupu okresného súdu, ktorý nekonal v zmysle právneho záveru predošlého zrušujúceho rozhodnutia odvolacieho súdu. Táto námietka nebola posúdená z hľadiska skutočného obsahu a podstaty a celé odôvodnenie je založené na všeobecných konštatovaniach o správnosti postupu súdu prvej inštancie z hľadiska novej procesnej právnej úpravy.

5. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľiek podľa § 447 písm. c) CSP odmietol ako procesne neprípustnú a súčasne rozhodol o trovách dovolacieho konania.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

6. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti tvrdia, že postupom a v poradí druhým rozhodnutím okresného súdu a následne aj odvolacieho súdu a dovolacieho súdu, ktorý vytýkané nedostatky v postupe týchto súdov neodstránil, bolo porušené ich základné právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie, ktoré v sebe zahŕňa aj právo na vykonanie dokazovania v rozsahu nevyhnutnom na zistenie skutkového stavu pre zákonné a spravodlivé rozhodnutie o uplatnenom nároku, a tým na správne právne posúdenie veci podľa relevantnej právnej normy.

7. Zastávajú názor, že k porušeniu ich práv došlo nesprávnym procesným postupom súdov pri vykonaní dokazovania, a na to nadväzujúcim nedostatočným a nepresvedčivým odôvodnením. Kľúčovou námietkou bolo, že okresný súd po zrušení jeho v poradí prvého rozsudku nevykonal dokazovanie v zmysle záväzného pokynu odvolacieho súdu a vo veci rozhodol na podklade takého skutkového stavu, ktorý považoval krajský súd za nedostatočný. Najvyšší súd sa s touto námietkou vysporiadal iba konštatovaním, že okresný súd bol povinný v štádiu konania po 1. júli 2016

postupovať podľa ustanovení Civilného sporového poriadku a že záväzný právny názor odvolacieho súdu nemožno považovať za pokyn na ďalší postup okresného súdu po procesnej stránke. Tieto závery však sťažovateľky považujú len za celkom všeobecné a nevychádzajúce z okolností konkrétnej posudzovanej veci. Podľa ich názoru nie je možné od seba oddeliť „právny názor odvolacieho súdu“ od „pokynu odvolacieho súdu“ na ďalší postup okresného súdu, pretože vyslovil, akým spôsobom je potrebné procesný postup okresného súdu reparaovať, aby viedol k vytvoreniu dostatočného skutkového základu na riadne posúdenie uplatneného nároku.

8. Ďalej sťažovateľky zdôrazňujú, že z § 470 ods. 1 CSP síce vyplýva okamžitá aplikovateľnosť tejto právnej normy aj na konania začaté pred nadobudnutím jej účinnosti, avšak v posudzovanej veci bolo potrebné prihliadnuť na to, že znalecké dokazovanie, ktorého nedostatočnosť konštatoval krajský súd vo svojom kasačnom rozhodnutí, bolo vykonané na základe rozhodnutia súdu o nariadení znaleckého dokazovania, a že tak išlo o proces začatého dokazovania, ktorý sa do nadobudnutia účinnosti Civilného sporového poriadku neskončil a malo sa v ňom ďalej pokračovať. Išlo o špecifickú procesnú situáciu, keď za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku okresný súd z vlastnej iniciatívy nariadil znalecké dokazovanie. Za tohto stavu nebolo možné aplikovať na už predtým súdom nariadenie znalecké dokazovanie, v ktorom sa malo pokračovať, ustanovenia Civilného sporového poriadku takým spôsobom, ako to urobil okresný súd, ak požadoval od pôvodného žalobcu zabezpečenie súkromného znaleckého posudku.

9. Podľa sťažovateľiek prísne formalistickou aplikáciou ustanovení Civilného sporového poriadku došlo k vytvoreniu situácie, keď okresný súd rozhodol o uplatnenom nároku na základe skutkového stavu, ktorý považoval krajský súd za nedostatočný, k doplneniu dokazovania v zmysle jeho pokynov nedošlo, a tak tento nedostatočne zistený skutkový stav bol podkladom na opätovné zamietnutie žaloby. Najvyšší súd nedal sťažovateľkám odpoveď na to, prečo podľa jeho názoru bol postup okresného súdu a krajského súdu správny.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práv sťažovateľiek napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým odmietol ich dovolanie podané proti rozsudku krajského súdu.

11. Ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či v konkrétnej veci sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu, ktorý nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná alebo formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

12. Ústavný súd tak zameral svoju pozornosť na to, či najvyšší súd pri svojom rozhodovaní o dovolaní sťažovateľiek ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia, a teda či účinky jeho dovolacej právomoci boli zlučiteľné s právom strany sporu na prístup k súdu a súčasne či zo strany najvyššieho súdu došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité

odôvodnenie súdneho rozhodnutia, a to so zreteľom na už uvedené východiská a možnosti ústavného prieskumu napadnutého uznesenia.

13. Ústavný súd z obsahu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu zistil, že najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľiek podľa § 447 písm. f) CSP. Poukázal pritom na zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu sp. zn. R 2/2016, ktoré bolo dovolacím senátom najvyššieho súdu považované za aktuálne aj v čase vydania napadnutého uznesenia. Ústavný súd však vo svojej dnes už ustálenej judikatúre (napr. IV. ÚS 314/2020, I. ÚS 116/2020, I. ÚS 388/2021) už opakovane vyslovil, že sa s uvedeným právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, keďže po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy dovolania stratilo aktuálnosť a prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP je potrebné chápať v intenciách čl. 46 ods. 1 ústavy, a teda vo vzťahu k porušeniu práva na spravodlivý proces. Znamená to, že vyčleňovanie „inej vady konania“ podľa predchádzajúcej právnej úpravy stratilo význam a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť dovolania podľa dotknutého (v nej označeného) ustanovenia. Pritom včlenením do textu zákona formulácie o práve na spravodlivý proces sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale, naopak, sprísnilo (IV. ÚS 314/2020). Príliš striktné a prehnane reštriktívne chápanie druhej vety zjednocujúceho stanoviska R 2/2016 teda znamená, že dovolací súd nepodrobuje meritórnemu dovolaciemu prieskumu ani rozhodnutia, ktorých vady podľa názoru ústavného súdu dosahujú ústavnú relevanciu (m. m. II. ÚS 120/2020).

14. Napriek tomu, že ústavný súd s ohľadom na svoju judikatúru nemôže súhlasiť s názorom dovolacieho súdu uvedeným v odôvodnení napadnutého uznesenia v bodoch 18 a 19, dospel k záveru, že v aktuálne posudzovanom prípade k takému striktnému, resp. reštriktívnemu chápaniu dovolacieho prieskumu nedošlo, keď najvyšší súd po vecnom preskúmaní rozsudku krajského súdu považoval jeho odôvodnenie za dostatočné (bod 25 napadnutého uznesenia), zdôrazňujúc spätosť rozsudku okresného súdu a krajského súdu, ktoré sú chápané v ich jednote ako celok. Osobitne sa vysporiadal s kľúčovou námietkou sťažovateľiek, ktorá sa týkala nevykonania dokazovania v intenciách v poradí prvého (zrušujúceho) rozhodnutia krajského súdu, keď poukázal na nutnosť postupu podľa v tom čase účinnej právnej úpravy orientovanej na procesnú zodpovednosť strán v dokazovaní a obmedzujúcej aktivitu súdu pri navrhovaní, a teda aj vykonávaní dôkazov (bod 17 napadnutého uznesenia). Konštatoval, že aj keď krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu ako vecne správny a postupoval v zmysle § 387 ods. 1 CSP, z odôvodnenia všeobecných súdov bolo zrejmé, z akých skutočností a dôkazov vychádzali, akými úvahami sa riadil súd prvej inštancie a ako ich posúdil odvolací súd a aké závery zaujal k právnemu posúdeniu súdu prvej inštancie, a teda spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Nemožno teda prisvedčiť argumentácii sťažovateľiek o arbitrárnosti namietaného rozhodnutia, a to aj napriek nesúhlasu ústavného súdu s časťou jeho odôvodnenia, ktorú podrobil kritike (bod 13 tohto uznesenia).

15. K námietke sťažovateľiek o nevykonaní dokazovania v zmysle prvého zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku (bod 8 tohto uznesenia) ústavný súd s odkazom na body 27 až 31 rozsudku krajského súdu a § 470 ods. 1 a 2 CSP dáva do pozornosti, že procesný úkon vyvoláva právne následky do budúcnosti a že zásadu prospektívnej sudcovskej koncentrácie možno uplatniť aj na konania začaté pred 1. júlom 2016. Prospektívna sudcovská koncentrácia, ktorá je výrazom princípu procesnej ekonómie, znamená limitáciu možných, teda budúcich skutkových tvrdení a dôkazných návrhov sporových strán a je normovaná v § 181 ods. 4 CSP. Samozrejmosťou je pritom náležité odôvodnenie tejto procesnej sankcie

v písomnom vyhotovení rozsudku, čo v danej veci, ako vyplýva z príloh ústavnej sťažnosti, porušené nebolo.

16. Hoci sa závery najvyššieho súdu opierajú o pomerne strohé odôvodnenie (nadväzujúce na závery krajského súdu), možno ho považovať za postačujúce na to, aby z neho bolo možné zistiť dôvody, ktoré viedli najvyšší súd k prijatiu jeho rozhodnutia. To v plnej miere zodpovedá skutočnosti, že ide o odôvodnenie rozhodnutia, ktoré reaguje na skutočnosti podstatné pre posúdenie splnenia zákonných predpokladov prípustnosti dovolania a následného posúdenia jeho dôvodnosti. Už uvedený pomerne všeobecný charakter záverov najvyššieho súdu je odrazom i dovolacej argumentácie sťažovateľiek. Preto ústavný súd s odkazom na svoju judikatúru posúdil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako ústavne udržateľné (m. m. napr. I. ÚS 230/2022, IV. ÚS 158/2022, IV. ÚS 442/2022, I. ÚS 73/2023, či I. ÚS 316/2023). Je potrebné zdôrazniť, že ústavný súd nepreskúmava skutkové a právne závery súdov do dôsledkov ich absolútnej správnosti, ale podľa parametrov ústavnej udržateľnosti, a to z hľadiska základného práva, ktorého porušenie je vo veci namietané. Nie je teda úlohou ústavného súdu, aby v prípade takej (ústavnej) udržateľnosti komplexne nahrádzal rozhodovanie všeobecného súdu.

17. Z obsahu námietok sťažovateľiek je zrejmé, že ich argumentácia sa zameriava na skutkový stav a vykonané dokazovanie. Ústavný súd pripomína, že nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov, a v súlade so svojou konštantnou judikatúrou uvádza, že v zásade nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory príslušného orgánu verejnej moci, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred orgánmi verejnej moci bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu príslušný orgán verejnej moci vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. I. ÚS 17/01, IV. ÚS 11/2010). Ústavný súd teda nie je prieskumným súdom a úlohou ústavného súdu nie je suplovať orgány verejnej moci, ktorým prislúcha interpretácia zákonov v rámci ich právnym poriadkom upravenej pôsobnosti a právomoci. Z ústavného postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať len také rozhodnutia orgánov verejnej moci, prostredníctvom ktorých došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, resp. také, kde k porušeniu základného práva alebo slobody došlo v konaní, ktoré vydaniu samotného rozhodnutia predchádzalo. Skutkové a právne závery príslušného orgánu verejnej moci môžu byť teda predmetom kontroly vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. III. ÚS 119/03, IV. ÚS 238/07, III. ÚS 147/2016), k čomu podľa názoru ústavného súdu aj napriek vytýkanému nedostatku nedošlo.

18. Ústavný súd tak po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sumarizuje, že hoci sa nestotožnil s časťou jeho odôvodnenia (pozri bod 13 tohto uznesenia, pozn.) a rozhodne si dokáže predstaviť presvedčivejšie odôvodnenie rozhodnutia najvyššieho súdu, v okolnostiach posudzovanej veci nevidí aj s ohľadom na prezentovanú sťažnostnú argumentáciu relevantný dôvod na svoj kasačný zásah. Možno konštatovať, že najvyšší súd sa dovolaním sťažovateľiek zaoberal a v konečnom dôsledku ho posúdil ústavne akceptovateľným spôsobom. Podľa názoru ústavného súdu nemožno považovať napadnuté uznesenie za neodôvodnené a neexistuje ani nijaká relevantná skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup či svojvoľné závery najvyššieho súdu

[v medziach posudzovanej prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP)]. Preto možno uzavrieť, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom namietaných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol ústavný súd reálne dospieť k záveru o ich porušení. Z uvedených dôvodov odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľiek ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

19. Keďže ústavná sťažnosť bola ako celok odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľiek stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

20. V závere ústavný súd s priamym odkazom na nález vo veci sp. zn. II. ÚS 120/2020 (ZNaU 11/2021) považuje za potrebné zopakovať, že „pri poskytovaní súdnej ochrany je prioritou zabezpečenie ústavne požadovaného štandardu základného práva na spravodlivé súdne konanie (a ostatných základných práv), nie udržiavanie stability judikatúry dovolacieho súdu napriek zásadnej zmene právnej úpravy. Ak teda text Civilného sporového poriadku neprevzal tzv. inú vadu rozhodnutia a porušenie základného práva na spravodlivý proces (na rozdiel od Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016) ponechal normované „len v jednom písmenku“, nemôže to znamenať, že najdôležitejšia časť procesného postupu súdu zostane (pokiaľ bude dovolanie odôvodnené porušením práva na spravodlivý proces) bez dovolacieho prieskumu, resp. mu bude podrobená len v extrémnom prípade. Ústavný súd nevidí legitímny dôvod na akceptovanie takéhoto „výsledku“ rekodifikácie civilného práva procesného. Práve naopak – realizovanú rekodifikáciu považuje za dôvod na to, aby dovolací súd svoju judikatúru prehodnotil“ a ustúpil od aplikácie neaktuálneho stanoviska.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. marca 2024

Miloš Maďar
predseda senátu